

BÁTORSÁG BÖLCSESÉG BECSÜLET

Csillogó, tiszta fehérséggel emelkedik ki a környező zöldlombú fák háttéréből a szobor nemes márványba vésett alakja. Nyugodt, biztos testtartással, kissé magasba emelt arccal áll, szemét a messzi távolba függeszti, s néz túl a kéklő hegyeken, csillámló vizeken, néz a leomlott trianoni határ felé...

A férfiú, akinek földi alakját a hideg márvány idomai visszatükrözik, immáron hatodik éve halott. Túlfeszített munkától hajszolt, elhanyagolt betegségtől gyötört teste ott porlad a magyar anyaföld nyugtató, szent ölén. De emléket nem tudták elhomályosítani az évek, cselekedeteit ámuló szemünkbe idézik napjaink történelemformáló eseményei. Szelleme él és tisztult fénnel világít át az idők ködén...

Gömbös Gyula emlékére minden magyar csak a legmélyebb tisztelet és hála érzésével gondolhat. Elmúlása milliók szívéből fakasztott könnyet, egyénisége összeforrott a magyar történelmi hivatástudattal. Gömbös Gyula — örökségül itthagya eszméit — a végtelenségbe lépett. A halhatatlanságba, amely megadatik a nemzet szívében azoknak, akik elpusztíthatatlan értékeket adtak koruknak, nemzetünknek.

Gömbös Gyula a legsúlyosabb időkben Nagy-Magyarország fel-támadását hirdette. A nemzet leg-ernyedtebb pillanataiban vállalta az országépítés terhét. A magyar

élet legmostohább területein nyitott új utakat, vágott új csapásokat népe számára. A magyar fel-támadást már nem érthette meg, de abban, hogy a csonkaország területe majdnem kétszeresére, lakossága pedig közel 4 millió lélekkel gyarapodott, jelentékeny része van neki is.

Szobrának talapzatára három szót véstek: *bátorság, bölcsesség, becsület*, — s Gömbös Gyula egyénisége valóban erre a három alapvonásra épült fel, életútját, cselekedeteit ez a három alapfogalom szabta meg.

BÁTORSÁG

jellemezte kemény, elszánt, férfias lelkületét. A vérbeli katona önfeláldozásra mindig kész hősiessége lakozott lelkében. Még gyerek volt, a pécsi hadapródiskola növendéke, de már lázas nyugtalansággal bujta a történelemkönyveket, a nagy hadvezérek munkáit, s a magyar honfoglalás hadműveleteinek mesteri vezetésére ő hívta fel évfolyamtársai figyelmét.

Később, amikor a bécsi hadiiskolában tanult, bátor kiállásával majdnem végétszakította tisztai karrierjének. Ott, ahol egy nem elég lojális szó is a legsúlyosabb következményekkel járhatott. Gömbös Gyula nyíltan szót mert emelni az önálló magyar nemzeti hadseregért. Az egyik hadsereg-szervezési órán felállott és tanárának, hallgatótársainak legnagyobb megrökönyödésére kifejtette: úgy kellene megszervezni a hadsereget, hogy a Magyarország területéről kiegészülő magyar ezredéknél tisztán magyar legyen a szolgálati nyelv. Az a katona. — mondotta — akit a nemzeti eszme hevít, oroszlánsként fog küzdeni egyetlen hazája védelmében. Forradalmi szavaira néma esend támadt a tanteremben, a tanár fölkelte s otthagya az órát. A hallgatók legnagyobb része pe-

dig közös nyilatkozatban jelentette ki, hogy nem hajlandó tovább együttmaradni olyan tiszttel, aki a császári hadsereg egyenruhájában *felforgató eszméket hangoztat*. Hogy akkor nem zárták ki a hadiiskolából, azt pusztán annak köszönhetette, hogy *felettesei méltányolták férfias bátorságát*.

Mikor kitört a világháború, a *zágrábi hadtest* vezérkari osztályára került. *Hősiesen harcolta végig a háború kegyetlen csatáit*, vitézül verekedett a kárpáti harcokban és többször is kitüntette magát, míg 1916-ban, az okmai áttörésnél, egy éjjeli rohamnál *súlyos sebesülést szenvedett*. Ezután a honvédelmi minisztériumban osztották be, ahol minden alkalmat megragadott, hogy bátran küzdjön tovább álmaért: az *önálló magyar hadseregért*.

Amikor kitört a forradalom, Gömbös Gyula *keményen szembe fordult a csőcselék áradásával*. Mikor észrevette, hogy a vörös hullámok végpusztulásba sodorják hazánkat, vad elkeseredéssel vetette magát a szennyes áradat útjába. 1918 decemberében a csőcselék felvonult a honvédelmi minisztérium épülete elé, hogy a hadügyminiszteri székbe Pogányt, a bolsevik vezetőt ültesse. *Egyedül Gömbös Gyula mert szembe szállni az őrző tömeggel*. Ereiben felforr a vér, kilépett a minisztérium erkélyére, s beszélni kezdett: — *Katonák! Magyarországnak határain három oldalról tör be az ellenség. Ma minden férfinak kötelessége ezek ellen vonulni...*

Szavai a tömeg üvöltésébe futtak, de Gömbös Gyula, aki bármely pillanatban ki volt téve annak, hogy a forradalmasított katonák lelővik, tovább szónokolt. Kisvártatva egy szakaszvezető jelent meg Gömbös szobájában tíz katonával. Le akarták tartóztatni.

— Százados! Maga beszélt az erkélyről? — kérdezte a szakaszvezető.

— Igen, én. — hangzott a válasz — de azonnal álljon vigyázba, ha velem beszélt!

Ekkor lett Gömbös Gyula ellenforradalmár. Előbb Bécsbe ment, majd Belgrádba, végül pedig, amikor Szegeden Horthy Miklós lobogói alatt szervezkedni kezdett a magyar nemzeti hadsereg, Gömbös Gyula elsőik között sietett a zászló alá. Életét ezután is többször fenyegette közvetlen veszély, de ő nem ismert félelmet és sokban az ő céltudatos, önfeláldozó munkájának volt köszönhető, hogy megszületett a keresztény, nemzeti Magyarország.

BOLCSESEG

vezérelte Gömbös Gyula tetteit egész nemzetéért feláldozott, példaadó életében.

Biztosan megalapozott felkészültség és tudás párosult benne a hivatott államférfi csodálatos, ösztönös megérzésével. A legsúlyosabb helyzetekben, a legválságosabb órákban is mindig megtalálta az előrelátó eszelekvés, a helyes megoldás útját. Kevesen tudtak nálánál jobban az új idők szelleméhez hozzásimulni és az élet meggyorsult ütemével lépést tartani.

Még most is fülünkben csengnek szavai, amelyeket kormányralépése után, éreos és mégis simogató hangján, a rádió hullámain keresztül intézett nemzetéhez:

— Nehéz az út, de felfelé viszi!...

Az ő vezetésének négy éve alatt az ország a fejlődés felfelé ívelő pályájára lépett, a békének, a nyugalomnak és rendnek áldásai-ban részesült.

— Tudom, — mondotta ugyancsak — hogy mit akarok, látom a nemzet jövőjét és látom az utat, amely a jövőbe vezet.

S valóban, olyan időben, amikor a külföldön számos államban nyugtalanító zavarok ütötték fel fejüket, a mi hazánk a békés rend és biztonság irigylet szigete volt.

Gömbös Gyula hitt a magyar nép elhivatottságában, életrevaló-

ságában, hazafiúi szeretetében és munkateljesítésében. Ezzel a hittel vette kezébe az irányítást. Hirdette a nemzet összefogásának szükségét: magyar testvérnek tekintett mindenkit, aki a magyar feltámadásért munkálkodik.

— Az érdekes munkáskezet — mondotta — meg kell fogni a magyar kúria tulajdonosának és ezt a frontot: a magyar úr és kisgazda frontját senkinek sem szabad áttörni.

Páratlan bölcseségre és diplomáciai érzékre valló külpolitikai vonalvezetése nemcsak Magyarországnak számára jelölte ki az egyedül követhető irányt, hanem egész Európa sorsát döntően befolyásolta. Jellemző csodálatos ösztönére, hogy már mint a fajvédő párt vezére a német-olasz orientációra hívta fel a nemzet figyelmét és a Berlin-Róma tengelyt állította oda a jövő legfőbb céljául. S hogy ez a cél megvalósult, abban is oroszán rész jutott neki. Többszöri személyes látogatásokra és megbeszélésekre épített kapcsolat fűzte össze miniszterelnöksége során a Duceval és a Führerrel, s az ő fáradozásának volt sokban köszönhető a német-olasz egymásratalálás.

Gömbös Gyula bölcsessége és hívő lelke az államiságában független és létéért küzdő magyarság gondolatvilágát új eszmékkel és pozitív értékekkel tette gazdagabbá!

BECSÜLET

nélkül a férfi még a mindennapi élet egyszerűbb órhelyén sem állhatja meg a helyét. Amikor azt mondjuk, hogy Gömbös Gyula jellemének harmadik alapvető vonása a becsület volt, már nem gondolhatunk ennek a szónak köznapit értelmzésére, hiszen történelmünk nagy államférfiaival kapcsolatban a becsületesség szokásos értelmű hangsúlyozása szinte sértő volna. Gömbös Gyula becsületességének megtestesülését a magasabbrendű helytállásban, a lánglelkű kitartásban, a nemzet érdekeiért való készséges önfeláldozásban kell látnunk.

— Tudom hogy göröngyös és sziklás az út, — mondotta egyik parlamenti beszédében — de kötelességteljesítésben és hazafiúi

szeretetben első akarok lenni.

Tudta, hogy az út, amelyre lép, a keresztvállalás útja, mégis rálépett, bátran, önfeláldozó, ábrándos szent hittel és teljes önmegtagadással. Megismerte, hogy az önmegtagadás és keresztvállalás a keresztény ember számára nem gyötrellem és nem lealáztatás, hanem öröm és felmagasztaltatás.

— Testvérek, — mondotta egyszer — kálváriát járó magyar vagyok én is, csakúgy, mint ti. Ha a nemzetről van szó, el nem fáradhatunk... Valamennyien sorunk útját járó magyarok vagyunk csupán, kiknek a Mindenható és a történelmi élet nehéz feladatai megoldását parancsolja és akik — mert bizunk nemzetünk történelmi elhivatottságában — célt fogunk érni.

A betegséget, amely végül oly fiatalon sírbavítta, valójában ugyancsak a becsület mezején szerezte. Szervezetét megtámadták a haretér kemény próbatételei, s már nem sokkal a háború után jelentkeztek nála a vesezavarok tünetei. Ő azonban a test figyelmeztető szavával édeskeveset törődött. A fizikai lét gyarlósága nem állhatta útját szent elhatározásainak. Orvosainak aggodó intelmeit figyelmen kívül hagyta, s az egyre hatalmasodó kór szenvedésein erőtveve, a töretlen akarat lendületével munkálkodott tovább, egész a végső összeroppanásig. Még súlyos betegen, a müncheni szanatórium ágyán is tovább dolgozott. Orvosai nem tudták lebeszélni a munkáról, Mindig csak Magyarország sorsa érdekelte — mondotta halála után egyik kezelőorvosa — s állandóan azon gondolkodott, hogyan javíthatna nemzete helyzetén. A halálos ágyon új négyéves munkaterv kidolgozását kezdte meg és számos feljegyzést készített.

Ezekből a feljegyzésekből, sajnos, már csak politikai végrendelet lehetett...

A magyar politikai vezetés ma is Gömbös Gyula hitvallásának letéteményese. Az eszme, amelyet oly lelkesen, felejtethetetlen hévvel, példaadó önfeláldozással és bensőséges meggyőződéssel képviselt, eltörülhetetlenül tovább él a nemzet lelkében...